

KURAN KURSU ÖĞRETİCİLERİ İLE CAMİ GÖREVLİLERİNİN OKUL ÖNCESİ VE İLKÖĞRETİM 1. KADEME ÖĞRENCİLERİNE DERS VERME DURUMLARINA İLİŞKİN ÖZ ALGILARI (İSTANBUL ÖRNEĞİ)

Bilal YORULMAZ

Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü, Öğretim Üyesi, Yrd. Doç. Dr.

KUR'AN KURSU ÖĞRETİCİLERİ İLE CAMİ GÖREVLİLERİNİN OKUL ÖNCESİ VE İLKÖĞRETİM 1. KADEME ÖĞRENCİLERİNE DERS VERME DURUMLARINA İLİŞKİN ÖZ ALGILARI (İSTANBUL ÖRNEĞİ)

Özet: Bu araştırma Kur'an kursu öğretmenleri ve cami görevlilerinin okul öncesi ve ilköğretim 1. kademe öğrencilerine ders verme durumlarına ilişkin öz algılarını ortaya koymayı amaçlayan bir alan araştırmasıdır. Araştırmaya 2012 yılında İstanbul ilinde görev yapan 112 Kur'an kursu öğreticisi ve 127 cami görevlisi olmak üzere toplam 239 kişi katılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmış ve bu anketin geliştirilmesinde daha önce yapılan bilimsel çalışmalardan ve alan uzmanlarından faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular cinsiyet, görev unvanı, hizmet süresi ve mezuniyet durumu değişkenlerine göre çözümlenmiş ve değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yaygın Din Eğitimi, Okul Öncesi Din Eğitimi, İlköğretim Çağı Din Eğitimi, Din Görevlilerinin Öz Algıları.

THE SELF-PERCEPTION OF TEACHERS AND IMAMS WHO TEACH THE QUR'AN TO CHILDREN BETWEEN THE AGES OF 4 AND 10

Abstract: This field research studied the self-perception of teachers and imams who teach the Qur'an to children between the ages of 4 and 10. Participants in the research included 239 individuals--112 teachers of the Qur'an and 127 mosque officials working in the city of Istanbul, Turkey, in 2012.

The data for the study were collected with questionnaires created with the aid of prior academic research and religious educators. The study analyzed and evaluated its findings under the headings of: Sex (male or female); Position (course teacher or imam); Number of Years Taught; and Education (degree earned, Masters, PhD, etc.).

Keywords: Extended Religious Education; religious education in the preschool period; religious education in the primary school period; Qur'an course teachers' and Imams' self-perception.

I. GİRİŞ

I.1. Araştırmanın Problemi, Önemi ve Amacı

Kur'an öğretiminin tarihi ilk nazil olan ayetle (Oku) başlamıştır[1]. Bundan sonra Hz. Peygamber, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Erkam b. Ebi'l Erkam'ın evleri İslam'ın ilk eğitim mekânları olmuş [2], buralarda Mus'ab b. Umeyr gibi değerli öğretmenler yetişmiştir [3]. Medine döneminde ise Kur'an eğitimi Mescid-i Nebevi'nin bitişiğinde bulunan Suffa'da, Kuba mescidinde [2] ve Medine'de bulunan 9 küçük mescitte yapılmıştır [3]. Raşid Halifeler ve sonraki dönemlerde dini eğitimde merkezi konuma sahip olan Kur'an eğitimi ihtisas medreselerine de sahip olmuştur. Kur'an ilimlerinin yüksek seviyede verildiği bu medreseler, Eyyubiler döneminde Dar'ul Kur'ân, Selçuklular devrinde Dar'ul Huffaz ve Osmanlılar döneminde Dar'ul Kurra olarak adlandırılmıştır [4]. Kur'an dersleri Osmanlı döneminde sıbyan mekteplerinin programında önemli bir yere sahip olmuş ve Tanzimat'tan sonra açılan modern okullarda da kendine yer bulmuştur [5].

Cumhuriyet döneminde ise Kur'an kursları adıyla Kur'an öğretimi yapılmış ve Kur'ân Kursları günümüze

kadar kapanmadan varlığı sürdürebilen tek kurum olmuştur [6]. 1925 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak 9 kurs açılmış [7], kursların sayısı siyasi ve ideolojik nedenlerden dolayı gerekli gelişmeyi gösterememiş ve 1945 senesinde ancak 61'e ulaşabilmiştir [8]. Çok partili hayata geçilmesi ve demokratik anlayışın artması ile kursların sayısında artış meydana gelmiş ve 1950 yılında 127'i bulmuştur. Bundan sonra da sürekli artış göstermiştir [9].

1997 ve 1999 yıllarındaki yasal düzenlemelerle Kur'an kurslarına kayıt yaptırabilmek için ilköğretim 5. Sınıfı bitirme şartı getirilmiştir. Bu düzenlemelerden sonra Kur'an kurslarına olan talep azalmıştır. Bunun sonucunda 1997 yılında ülkemizde öğretim yapan 5241 Kur'an kursu varken bu rakam 1998'de 4890'a, 2000'de 3211'e düşmüştür [10].

28 Şubat sürecindeki olumsuz atmosferin dağılmasıyla Kur'an öğretiminde olumlu gelişmeler meydana gelmiştir. İlk olarak 2005 yılında "Uzun Süreli Kur'an Kursları Öğretim Programı" [11] ve "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı" yürürlüğe konmuş, böylece kurslar bilimsel programlara kavuşmuştur. Bu programlarda ağırlık Kur'an-ı Kerim'de olmak üzere

İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak öğrenme alanlarına yer verilmiştir. Ortaya konulan programlarla yaz kurslarında kur sistemine geçilmiş, dersler 9'ar haftadan oluşan 3 kur halinde verilmeye başlanmıştır [12]. Uzun süreli kurslarda ise halktan gelen talepler doğrultusunda 2010 yılında "Kur'an Kurslarında Hizmet Çeşitliliği" adıyla yeni bir pilot çalışma başlatılmış "Kur'an Kursları Temel Öğretim Programları" ve "Ek Öğretim Programları" uygulamaya konulmuştur. Pilot uygulama iki yıl sonra ülke geneline yayılmıştır [13]. Bu programlarla çalışma ya da çocuklarına bakma gibi sebeplerle kurslara devam sorunu yaşayan vatandaşların Kur'an eğitimi almaları kolaylaştırılmıştır.

2012 yılında ise yaz kurslarına devam edebilmek için konulan 5. Sınıfı bitirmiş olma şartı kaldırılmıştır. Bu durum son derece olumlu bir gelişme olmasına karşın muhtemel problemleri de beraberinde getirecektir. 2012 yılına kadar yaz kurslarının öğrenci profilini ilköğretim birinci kademeyi bitirmiş öğrenciler oluşturmuştur. Bu yıldan itibaren ise her yaş grubundan öğrenci kurslarda eğitim talep edebilecektir. Dolayısıyla Kur'an kursu öğretmenleri yasal zemin içinde ilk defa okul öncesi ve ilköğretim birinci kademe (1-4. sınıflar) öğrencileri ile karşılaşacaklardır.

Öte yandan hizmet çeşitliliği kapsamında uzun süreli Kur'an kurslarına devam eden anneler de artık küçük yaşta çocuklarını yanlarında getirebileceklerdir. Annelerle birlikte çocuklarının da eğitim göreceği olması uzun süreli kurslarda da %65'i 25-65 yaş aralığında [14] olan öğrenci profilinin küçük yaşlara doğru kaymasına sebep olacaktır.

Bu sorun Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından önceden görülmüş ve 2012 Mayıs ayından itibaren okul öncesi ve ilköğretim birinci kademeye yönelik müfredat ve ders materyali çalışmalarına başlanmıştır. Bu bağlamda Manisa, Erzurum, Bursa, Ankara ve İstanbul'da birer haftalık çalışmalar düzenlenmiş, bu çalışmalara, formatör Kur'an kursu öğretmenleri, yayıncılar, okul öncesi öğretmenleri, pedagoglar, DİB yetkilileri ve akademisyenler katılmıştır.¹

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yaptığı çalışmalar umut verici olmakla beraber okul öncesi ve ilköğretim birinci kademe² öğrencilerine verimli bir eğitimin verilebilmesi için yeterli değildir. Önemli olan bir diğer husus Kur'an kursu öğretmenlerinin okul öncesi ve ilköğretim

seviyesindeki öğrencilere hitap edecek pedagojik formasyona sahip olup olmadıklarıdır.

Bu sorunun cevabını öğretmenlerin kendi algıları vasıtasıyla tespit etmek amacıyla bu araştırmayı yapmaya karar verdik. Araştırmamızın temel amacı Kur'an kursu öğretmenlerinin okul öncesi ve ilköğretim birinci kademe öğrencilerine eğitim verme konusundaki öz algılarını ortaya koymaktır.

I.2. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri aşağıda yer almaktadır.

1. Kur'an kursu öğretmenlerinin okul öncesi ve ilköğretim 1.kademe öğrencilerine yönelik Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusundaki öz algıları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.
2. Erkek öğretmenler bayan öğretmenlere göre daha yüksek öz algı değerlerine sahiptirler.
3. Kur'an kursu öğretmenlerinin okul öncesi ve ilköğretim 1.kademe öğrencilerine yönelik Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusundaki öz algıları görev unvanı değişkenine göre farklılaşmaktadır.
4. Cami görevlileri Kur'an kursu öğretmenlerine göre daha yüksek öz algı değerlerine sahiptirler.
5. Kur'an kursu öğretmenlerinin okul öncesi ve ilköğretim 1.kademe öğrencilerine yönelik Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusundaki öz algıları hizmet süresi değişkenine göre farklılaşmaktadır.
6. Hizmet süresi 10 yılın üzerinde olanlar 10 yılın altında olanlara göre daha yüksek öz algı değerlerine sahiptirler.
7. Kur'an kursu öğretmenlerinin okul öncesi ve ilköğretim 1.kademe öğrencilerine yönelik Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusundaki öz algıları mezuniyet durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.
8. Lisansüstü, ilahiyat fakültesi ve yüksek islam enstitüsü mezunlarının öz algı değerleri imam hatip lisesi mezunlarından daha yüksektir.
9. Kur'an kursu öğretmenleri okul öncesi ve ilköğretim 1.kademe öğrencilerine yönelik Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktadırlar.

I.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmada elde edilen veriler, araştırmanın yapıldığı İstanbul ilindeki Kur'an kursları ve camilerde görev yapan din görevlileri ve ölçme aracının uygulandığı zaman dilimi ile sınırlıdır. Ölçme aracı ile elde edilen

¹ Makale sahibi de bu çalışmalarda görev almıştır.

² Günümüzde zorunlu eğitim 4 yıllık 3 dönemden (ilkokul-ortaokul-lise) oluşmaktadır. İlköğretim tabiri artık kullanılmamaktadır. Fakat araştırmanın yapıldığı günlerde hala zihinlerde ilköğretim kavramı yerleşik olduğundan bir karışıklığa sebep olmamak adına bu tabir anketlerde kullanılmış ve araştırmada da aynı adla yer almıştır. Araştırmada yer alan ilköğretim 1. kademe tabiri zorunlu eğitimin ilk 4 yılını ifade etmektedir.

veriler araştırmaya katılan kişilerin verdikleri bilgilere dayanmaktadır.

II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelini bünyesinde barındıran genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan evrende, evren hakkında yargıya varmak için evrenin tümü ya da ondan alınacak bir örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir [15]. İlişkisel tarama modelleri iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlar [15].

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anketin geliştirilmesinde, verilerin yorumlanması ve değerlendirilmesinde Kur'an kursları üzerine daha önce yapılan araştırmalardan ve din eğitimi alanında çalışan akademisyenlerden faydalanılmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğreticilerin Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı

<i>Cinsiyet</i>		
	N	%
Bayan	101	42,3
Erkek	138	57,7
Toplam	239	100,0
<i>Görev Unvanı</i>		
	N	%
Kur'an kursu öğreticisi	112	46,9
Cami Görevlisi	127	53,1
Toplam	239	100,0
<i>Görev Süresi</i>		
	N	%
1-5 yıl	56	23,4
6-10 yıl	66	27,6
11-20 yıl	33	13,8
21 ve üzeri	83	34,7
Toplam	239	100,0
<i>Mezuniyet Durumu³</i>		
	N	%
İlahiyat Fakültesi	115	48,1
Lisansüstü	31	12,9
Yüksek İslam Enstitüsü	8	3,3
İmam Hatip Lisesi	85	35,6
Toplam	239	100,0

II.1. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Literatür taraması sonucunda din eğitimi uzmanları ve Kur'an kursu öğreticileri ile görüşülerek oluşturulan anket İstanbul İl Müftülüğü'nün izni ve yardımıyla örneklem grubunu oluşturan ilçe müftülüklerine gönderilmiştir. İlçe müftülükleri tarafından ilgili Kur'an kursu öğreticisi ve din görevlilerine ulaştırılan anket, yine ilçe müftülükleri vasıtasıyla araştırmacıya ulaştırılmıştır.

³ 2007 yılında İstanbul'daki Yaz Kur'an kursları üzerine yapılan bir araştırmanın verileri ile karşılaştırıldığında öğretmenlerin eğitim durumlarının yükseldiği gözlenmektedir [17].

Uygulanan anket formunda 4'ü görevlilerin kişisel özellikleri ile ilgili 9'u okul öncesi ve ilköğretim seviyesindeki öğrencilere ders verme konusundaki öz algıları ile ilgili olmak üzere toplam 13 soru yer almıştır.

Ölçme aracından elde edilen veriler SPSS paket programı ile çözümlenmiştir. Verilerin analizi ve hipotezlerin test edilmesinde frekans dağılımı (N) ve yüzde oranı (%) kullanılmıştır.

II.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evreni 2012-2013 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde görev yapan Kur'an kursu öğreticileri ve cami görevlileridir. İstanbul il müftülüğünün resmi kayıtlarına göre araştırmanın yapıldığı dönemde İstanbul'da 1405 Kur'an kursu öğreticisi ve 2556 cami görevlisi görev yapmaktadır [16].

Araştırmanın örnekleme ise İstanbul ilinde görev yapan Kur'an kursu öğreticisi ve cami görevlilerinden basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilen 239 görevlidir. Örneklemin çeşitli değişkenlere göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

III. BULGULAR VE YORUM

Araştırmada elde edilen veriler "cinsiyet", "görev unvanı", "hizmet süresi" ve "mezuniyet durumu" değişkenlerine göre incelenecek ve yorumlanacaktır.

III.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Bulgular

Tablo 2'de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan bayan öğretmenlerin % 5,9'u okul öncesi çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda kendilerini çok iyi, % 43,6'sı iyi, % 38,6'sı orta ve % 11,9'u yetersiz hissetmektedir. Erkek öğretmenler ise kendilerini bayanlara göre daha yeterli hissetmektedirler. İlgili soruya erkek öğretmenlerin %23,9'u çok iyi, % 53,6'sı iyi, % 18,8'i orta ve % 7,1'i yetersiz şeklinde cevap vermiştir.

Araştırmamıza katılan bayan öğretmenlerin % 47,5'i daha önce okul öncesi öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretmişken bu rakam erkek öğretmenlerde % 64,5'i bulmaktadır. Bu durum genel olarak öğretmenlerin okul öncesi çocukları ile daha önceden muhatap olduklarını ortaya koymaktadır. Tablo 2'deki verilerle karşılaştırıldığında bayan öğretmenlerin %49,5'inin kendisini iyi ve çok iyi olarak nitelendirdiği, fakat % 47,5'inin okul öncesi öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretme tecrübesinin bulunduğu görülmektedir. Bu durum katılımcıların % 2'sinin daha önce bir tecrübesi bulunmamasına rağmen kendisini iyi olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu fark erkek öğretmenlerde daha da büyüktür. Erkek öğretmenlerin %77,5'i kendisini çok iyi ve iyi olarak nitelendirmiştir. Buna karşın okul öncesi seviyesindeki öğrencilere Kur'an-ı Kerim öğretme tecrübesi bulunanların oranı %64,5'tir. Bu durum erkek öğretmenlerin % 13'ünün hiçbir tecrübeye dayanmadan kendisi hakkında olumlu bir algı oluşturduğunu

göstermektedir. Herhangi bir tecrübeye sahip olmadığı halde kendisi hakkında olumlu yargıda bulunan erkek öğretmenler aşağıdaki tablolarda da yer almaktadır. Aynı değerlendirmeye tekrar yer verilmeyecektir.

Tablo 2. Okul Öncesi Çocuklarına Kur'an-I Kerim Öğretim Metotları Konusunda Kendini Yeterli Hissetme Durumu

<i>Okul öncesi çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?</i>					
		Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
Bayan	N	6	44	39	12
	%	5,9	43,6	38,6	11,9
Erkek	N	33	74	26	5
	%	23,9	53,6	18,8	3,6
Toplam	N	39	118	65	17
	%	16,3	49,4	27,2	7,1

Tablo 3. Daha Önce Herhangi Bir Okul Öncesi Öğrencisine/Öğrenci Grubuna Kur'an-I Kerim Öğretme Durumu

<i>Daha önce herhangi bir okul öncesi öğrencisine/öğrenci grubuna Kur'an-ı Kerim öğrettiniz mi?</i>				
		Evet	Hayır	
Bayan	N	48	53	
	%	47,5%	52,5%	
Erkek	N	89	49	
	%	64,5%	35,5%	
Toplam	N	137	102	
	%	57,3%	42,7%	

Tablo 4. İlköğretim 1. Kademe (1-4. Sınıflar) Öğrencilerine Kur'an-I Kerim Öğretim Metotları Konusunda Kendini Yeterli Hissetme Durumu

<i>İlköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?</i>					
		Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
Bayan	N	13	56	28	4
	%	12,9%	55,4%	27,7%	4,0%
Erkek	N	29	84	20	5
	%	21,0%	60,9%	14,5%	3,6%
Toplam	N	42	140	48	9
	%	17,6%	58,6%	20,1%	3,8%

Tablo 5. Daha Önce Herhangi Bir İlköğretim 1. Kademe (1-4. Sınıflar) Öğrencisine/Öğrenci Grubuna Kur'an-I Kerim Öğretme Durumu

<i>Daha önce herhangi bir ilköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencisine/öğrenci grubuna Kur'an-ı Kerim öğrettiniz mi?</i>				
		Evet	Hayır	
Bayan	N	85	16	
	%	84,2%	15,8%	
Erkek	N	104	34	
	%	75,4%	24,6%	
Toplam	N	189	50	
	%	79,1%	20,9%	

İlköğretim 1. kademe söz konusu olduğunda da yine erkek öğretmenlerin kendilerini daha iyi hissettikleri görülmektedir. Fakat burada cinsiyetler arası fark okul öncesine göre daha azdır. Bayan öğretmenlerin % 12,9'u kendilerini çok iyi, % 55,4'ü iyi, % 27,7'si orta ve % 4'ü

yetersiz görmektedir. Erkek öğretmenlerin ise % 21'i kendini çok iyi, % 60,9'u iyi, % 14,5'i orta ve % 3,8'i yetersiz hissetmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin yaklaşık % 76'sı kendilerini ilköğretim öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda çok iyi ya da iyi olarak nitelendirmektedir. Öğretmenler, Okul öncesi dönemi için de % 65,7 (Tablo 2) oranında kendilerini çok iyi ve iyi derece yeterli görmektedirler.

Ülkemizde Kur'an kursları üzerine yapılan bir araştırmada Kur'an kursu öğretmenlerinin –herhangi bir yaş sınırlaması olmaksızın- % 71,8'inin Kur'an-ı Kerim öğretim yöntem ve teknikleri konusunda kendilerini “oldukça yeterli” ve “tam yeterli” olarak değerlendirdikleri ifade edilmiştir [18]. Oranların bu kadar yakın olması öğretmenlerin yaş seviyesini göznetmeden öz algı geliştirdiklerini, okul öncesi ve ilköğretim çağı çocuklarına ders verme yeterlilik algıları konusunda büyük yaş gruplarına ait tecrübelerine dayandıklarını göstermektedir.

İlköğretim 1. kademe öğrencilerine ders verme tecrübesine bakıldığında okul öncesine göre daha olumlu bir tablo ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya katılan bayan öğretmenlerin % 84,2'si, erkek öğretmenlerin % 75'4'ü daha önce ilköğretim 1. kademe öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğrettiğini ifade etmiştir. Tablo 3 ve Tablo 5 karşılaştırıldığında cinsiyet farkı göznetmeksizin okul öncesi öğrencileri ile karşılaşma oranının % 57, ilköğretim öğrencileri ile karşılaşmanın % 79,1 olduğu görülmektedir. Bu durum velilerin çocuklarını daha çok ilköğretim çağına Kur'an öğretimine yönlendirdiğini göstermektedir.⁴

Tablo 6'daki verilere bakıldığında bayan öğretmenlerin % 14,9'unun kendilerini çok iyi, % 49,5'inin iyi, % 26,7'sinin orta ve % 8,9'unun yetersiz hissettiği görülmektedir. Erkek öğretmenlerin ise % 31,2'si kendilerini çok iyi, % 54,3'ü iyi, % 11,6'sı orta ve % 2,9'u yetersiz olarak görmektedir.

Tablo 6. Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Temel Dini Bilgiler (İtikat-İbadet-Ahlak-Siyer) Öğretim Metotları Konusunda Kendini Yeterli Hissetme Durumu

<i>Okul öncesi çocuklarına Yönelik Temel Dini Bilgiler (itikat-ibadet-ahlak-siyer) öğretim metotları konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?</i>					
		Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
Bayan	N	15	50	27	9
	%	14,9%	49,5%	26,7%	8,9%
Erkek	N	43	75	16	4
	%	31,2%	54,3%	11,6%	2,9%
Toplam	N	58	125	43	13
	%	24,3%	52,3%	18,0%	5,4%

Araştırmamıza katılan öğretmenlerin genel olarak okul öncesi öğrencilerine yönelik Temel Dini Bilgiler

⁴ İstanbul'da Yaz Kur'an kursları üzerine yapılan bir çalışmada da öğrencilerin büyük çoğunluğunun ilköğretim ve üzeri yaş seviyesinde oldukları ortaya çıkmıştır [17].

öğretim metotları konusunda aynı çağa yönelik Kur'an-ı Kerim öğretim metotlarına göre kendilerini daha yetkin hissettikleri görülmektedir. Tablo 2 ve tablo 6 birlikte incelendiğinde okul öncesi çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda kendini çok iyi hissedenen öğrencilerin oranı % 16,3; iyi hissedenenlerin oranı % 49,4'tür. Aynı yaş grubuna yönelik Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda kendini çok iyi olarak nitelendiren öğrencilerin oranı % 24,3; iyi olarak nitelendirenlerin oranı % 52,3'tür. Bu artış ilköğretim 1. kademe öğrencilerinin fiziksel ve zihinsel özellikler bakımından öğrencilerin alışkın oldukları ilköğretim 2 kademe öğrencilerine yakın olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca bu öğrencilerin örgün eğitime devam etmeleri ve belli bir okul/öğrencilik kültürüne sahip olmalarının da bu tabloda rol oynaması muhtemeldir.

Tablo 7. Daha Önce Herhangi Bir Okul Öncesi Öğrencisine/Öğrenci Grubuna Temel Dini Bilgiler (İtikat-İbadet-Ahlak-Siyer) Eğitimi Verme Durumu

<i>Daha önce herhangi bir okul öncesi öğrencisine/öğrenci grubuna Temel Dini Bilgiler (itikat-ibadet-ahlak-siyer) eğitimi verdiniz mi?</i>				
			Evet	Hayır
Bayan	N		48	53
	%		47,5%	52,5%
Erkek	N		88	50
	%		63,8%	36,2%
Toplam	N		136	103
	%		56,9%	43,1%

Tablo 3 ile Tablo 7 arasında sadece % 0,4'lük bir fark (N=1) bulunmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin okul öncesi çocuklarına yönelik Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler dersleri bağlamında tecrübe farkının bulunmadığı görülmektedir. Öğreticiler ilgili yaş grubunda bu iki derse yönelik eşit tecrübeye sahiptirler. Bu durum kurslara katılan öğrencilere bu iki dersin de verilmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca erkek öğrencilerin bayan öğrencilere göre daha tecrübeli olması okul öncesi öğrencilerinin yazın Kur'an kurslarından ziyade camilere gönderildiğini göstermektedir.

Tablo 8: İlköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencilerine yönelik Temel Dini Bilgiler (itikat-ibadet-ahlak-siyer) öğretim metotları konusunda kendini yeterli hissetme durumu

<i>İlköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencilerine yönelik Temel Dini Bilgiler (itikat-ibadet-ahlak-siyer) öğretim metotları konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?</i>					
		Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
Bayan	N	17	49	31	4
	%	16,8%	48,5%	30,7%	4,0%
Erkek	N	40	72	23	3
	%	29,0%	52,2%	16,7%	2,2%
Toplam	N	57	121	54	7
	%	23,8%	50,6%	22,6%	2,9%

Araştırmaya katılan bayan öğrencilerin % 16,8'i ilköğretim 1. kademe öğrencilerine yönelik Temel Dini

Bilgiler öğretim metotları konusunda kendilerini çok iyi, % 48,5'i iyi, % 30,7'si orta ve % 4'ü yetersiz olarak tanımlamıştır. Erkek öğrencilerin ise % 29'u çok iyi, % 52,2'si iyi, % 16,7'si orta ve % 2,2'si yetersiz seçeneğini tercih etmiştir. Tablo 4'teki verilerle karşılaştırıldığında genel olarak öğrencilerin ilköğretim 1. kademe öğrencilerine yönelik Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda öz algılarında ciddi bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir.

Tablo 9. Daha Önce Herhangi Bir İlköğretim 1. Kademe (1-4. Sınıflar) Öğrencisine/Öğrenci Grubuna Temel Dini Bilgiler (İtikat-İbadet-Ahlak-Siyer) Eğitimi Verme Durumu

<i>Daha önce herhangi bir İlköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencisine/öğrenci grubuna Temel Dini Bilgiler (itikat-ibadet-ahlak-siyer) eğitimi verdiniz mi?</i>				
			Evet	Hayır
Bayan	N		77	24
	%		76,2%	23,8%
Erkek	N		95	43
	%		68,8%	31,2%
Toplam	N		172	67
	%		72,0%	28,0%

Araştırmaya katılan bayan öğrencilerin % 76,2'si, erkek öğrencilerin ise % 68,8'i daha önce ilköğretim 1. kademe öğrencilerine Temel Dini Bilgiler dersi verdiğini ifade etmiştir. Tablo 5 ile birlikte değerlendirildiğinde genel olarak öğrencilerin ilköğretim 1. Kademeye yönelik Kur'an-ı Kerim öğretimi konusunda Temel Dini Bilgiler dersine göre %8 oranında (N=17) daha tecrübeli oldukları ortaya çıkmaktadır. Fakat bu farkın çok büyük bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 10'da açıkça görüldüğü üzere araştırmaya katılan bayan öğrencilerin % 79'u adı geçen tüm alanlarda hizmetiçi eğitime ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında az sayıda da olsa sadece bir alana yönelik eğitim verilmesi gerektiğini düşünenler de vardır. Bayan öğrencilerden yalnızca % 3'ü hizmetiçi eğitime gerek olmadığını ifade etmiştir. Erkek öğrencilerin ise % 55'i tüm alanlarda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu düşünmektedir. % 19,6'lık önemli bir kısmı ise hizmetiçi eğitime gerek görmemektedir. Erkek öğrencilerin % 11,6'sı ise okul öncesi çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitime ihtiyaç bulunduğunu ifade etmektedir. Önceki verilerle birlikte düşünüldüğünde kendilerini genellikle iyi ya da çok iyi olarak değerlendiren erkek öğrencilerin hizmetiçi eğitimi gereksiz gördüklerini düşündürmektedir.

Verileri daha sağlıklı değerlendirebilmek için Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanlar cami görevlilerinin tamamının erkeklerden, Kur'an kursu öğrencilerinin ise çoğunluğunun bayanlardan oluştuğunu hatırlatarak şu bilgileri aktarmışlardır.

Tablo 10. Hizmetiçi Eğitime İhtiyaç Duyma Durumu

		<i>Kur'an kursu öğretmenlerine hangi alanlarda hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır?</i>					
		Okul öncesi çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda hizmet içi eğitim verilmelidir.	Okul öncesi çocuklarına Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitim verilmelidir.	İlköğretim 1. kademe öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitim verilmelidir.	İlköğretim 1. kademe öğrencilerine Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitim verilmelidir.	Yukarıdaki alanların tümünde hizmetiçi eğitim verilmelidir.	Hizmet içi eğitime gerek yoktur.
Bayan	N	5	7	7	0	79	3
	%	5,0%	6,9%	6,9%	,0%	78,2%	3,0%
Erkek	N	16	6	6	7	76	27
	%	11,6%	4,3%	4,3%	5,1%	55,1%	19,6%
Toplam	N	21	13	13	7	155	30
	%	8,8%	5,4%	5,4%	2,9%	64,9%	12,6%

Kur'an kursu öğretmenleri hem kış dönemi başlangıcında hem de yaz dönemi başlangıcında hizmet içi eğitime tabi tutulmaktadır. 1 hafta süren bu eğitimleri formatörler, eğitim bilimleri uzmanları ya da başkanlıktan görevlendirilen uzmanlar yürütmektedir. Cami görevlileri ise sadece yaz dönemi başlangıcında genellikle 3 günlük hizmet içi eğitime tabi tutulmakta, bu eğitimleri imamlar ya da müftülük personeli yürütmektedir. Bu durum nitelik ve nicelik bakımından daha iyi hizmet içi eğitim alan bayan öğretmenlerin eğitim yöntem ve tekniklerindeki gelişmelerden haberdar olmalarına, eğitim bilimleri konusunda farkındalıklarının yüksek olmasına, kendileri hakkında daha mütevazı bir algı geliştirmelerine ve hizmetiçi eğitime ihtiyaç hissetmelerine sebep olmaktadır. Erkek öğretmenlerin bir kısmı ise tecrübelerine güvenerek hizmet içi eğitimi gereksiz görmektedirler.

Tablo 11. Okul Öncesi Çocuklarına Kur'an-ı Kerim Öğretim Metotları Konusunda Kendini Yeterli Hissetme Durumu

		<i>Okul öncesi çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?</i>			
		Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
1-5 yıl	N	4	31	17	4
	%	7,1%	55,4%	30,4%	7,1%
6-10 yıl	N	8	23	30	5
	%	12,1%	34,8%	45,5%	7,6%
11-20 yıl	N	7	21	3	2
	%	21,2%	63,6%	9,1%	6,1%
21 ve üzeri	N	20	43	15	6
	%	23,8%	51,2%	17,9%	7,1%
Toplam	N	39	118	65	17
	%	16,3%	49,4%	27,2%	7,1%

Fakat öğretmenlerin genel tavrı ümit vericidir. Öğreticiler önceki tablolarda genellikle % 75 oranında kendilerini iyi ya da çok iyi olarak tanımladıkları halde tüm alanlarda hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı % 64,9'dur. Bu durum öğretmenlerin kendilerini yetkin olarak ifade etmelerine rağmen hizmetiçi eğitim almaya ihtiyaç duyduklarını, daha iyi hizmet verebilmek için hizmetiçi eğitime gönüllü olduklarını göstermektedir.

III.2. Görev Unvanı Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Bulgular

Cami görevlilerinin tamamı erkeklerden, Kur'an kursu öğretmenlerinin ise büyük bir kısmı bayanlardan oluştuğu için cinsiyet değişkenine göre elde ettiğimiz veriler ile görev unvanı değişkenine göre elde ettiğimiz veriler çok büyük paralellikler arz etmektedir. Cami görevlileri ile erkeklerin, Kur'an kursu öğretmenleri ile bayanların verileri birbirine çok yakın değerlere sahiptir. Farkı sadece az sayıdaki erkek Kur'an kursu öğreticisi oluşturmaktadır. Bu bakımdan görev unvanı değişkenine göre değerlendirme yapılmayacaktır.

III.3. Görev Süresi Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Bulgular

Araştırmamıza katılan öğretmenlerden hizmet süresi 1-5 yıl olanların %7,1'i kendini okul öncesi çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda çok iyi, % 55,4'ü iyi, % 30,4'ü orta ve % 7,1'i yetersiz görmektedir. 6-10 yıl arası hizmet süresine sahip olanların % 12,1'i kendini çok iyi, % 34,8'i iyi, % 45,5'i orta ve % 7,6'sı yetersiz görmektedir. Hizmet süresi 11-20 yıl olanların %21,2'si kendini çok iyi, % 63,6'sı iyi, %9,1'i orta ve % 6,1'i yetersiz görmektedir. Hizmet süresi 21 ve üzeri olanların ise % 23,8'i kendini çok iyi, % 51,2'si iyi, % 17,9'u orta ve % 7,1'i yetersiz görmektedir.

Görev süresi değişkenine göre inceleme yapıldığında kendini en yeterli gören grubun 21 ve üzeri hizmet süresine sahip olan öğretmenler olduğu görülmektedir. Bunları 11-20 yıl hizmet süresine sahip olanlar takip etmektedir. Bu durum 11 yıldan uzun süre görev yapan öğretmenlerin 1999 yılındaki Kur'an kurslarına kayıt için 5. Sınıfı bitirme şartı getiren yasanın önce çalışmalarını ve bu dönemde okul öncesi ve ilköğretim öğrencilerine ders verme tecrübesine sahip olmalarından kaynaklanmış olabilir. Bu yargıyı destekler nitelikte veriler tablo 12'de yer almaktadır. Fakat bu öğretmenlerin öz algılarında bir sorun vardır. Zaman ilerledikçe nesil değişmekte ve öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve çeşitli özellikleri farklılık arz etmektedir. Okul öncesi ya da ilköğretim çağına yönelik eğitim almamış bir öğreticinin 10 yıl önceki tecrübelerine dayanarak kendini iyi ya da

çok iyi olarak nitelendirmesi çok sağlıklı bir değerlendirme olmamaktadır.

Verileri sağlıklı değerlendirebilmek için diyanet işleri başkanlığı uzmanlarından destek alınmıştır. Uzmanlar başkanlığın ilk defa 2004 yılında KPSS ile Kur'an kursu öğreticisi almaya başladığını, dolayısıyla 10 yılın altında hizmet süresi bulunanların öz algılarının daha sağlıklı olduğunu ifade etmişlerdir. Uzmanlara göre 10 yılın üzerinde hizmet süresi bulunanlar bilgi ve beceriden ziyade tecrübelerine güvenerek kendilerini yeterli görmektedirler.

Araştırmaya katılan öğretmenler içerisinde okulöncesi öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretme konusunda en tecrübeli grup 11-20 yıl hizmet süresine sahip olanlardır (%84,8). Bunları sırasıyla 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olanlar (% 57,1), 1-5 yıl hizmet süresine sahip olanlar (% 51,8) ve 6-10 yıl hizmet süresine sahip olanlar (% 48,5) takip etmektedir. Tablodan da açıkça anlaşıldığı üzere bu alanda en tecrübeli olanlar 11 yıldan fazla görev yapan öğretmenlerdir.

Tablo 12. Daha Önce Herhangi Bir Okul Öncesi Öğrencisine/Öğrenci Grubuna Kur'an-I Kerim Öğretme Durumu

<i>Daha önce herhangi bir okul öncesi öğrencisine/öğrenci grubuna Kur'an-ı Kerim öğrettiniz mi?</i>			
		Evet	Hayır
1-5 yıl	N	29	27
	%	51,8%	48,2%
6-10 yıl	N	32	34
	%	48,5%	51,5%
11-20 yıl	N	28	5
	%	84,8%	15,2%
21 ve üzeri	N	48	36
	%	57,1%	42,9%
Toplam	N	137	102
	%	57,3%	42,7%

Tablo 13. İlköğretim 1. Kademe (1-4. Sınıflar) Öğrencilerine Kur'an-I Kerim Öğretim Metotları Konusunda Kendinizi Yeterli Hissetme Durumu

<i>İlköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?</i>					
		Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
1-5 yıl	N	3	39	12	2
	%	5,4%	69,6%	21,4%	3,6%
6-10 yıl	N	12	28	23	3
	%	18,2%	42,4%	34,8%	4,5%
11-20 yıl	N	8	20	4	1
	%	24,2%	60,6%	12,1%	3,0%
21 ve üzeri	N	19	53	9	3
	%	22,6%	63,1%	10,7%	3,6%
Toplam	N	42	140	48	9
	%	17,6%	58,6%	20,1%	3,8%

Tablo 13'te de görüldüğü üzere ilköğretim öğrencilerine yönelik Kur'an-ı Kerim öğretimi konusunda kendini en yetkin hisseden grup 11-20 yıl hizmet süresine

sahip olan öğretmenlerdir. 11-20 yıl hizmet süresine sahip olanların % 24,2'si kendilerini çok iyi, % 60,6'sı iyi, % 12,1'i orta ve %3'ü yetersiz olarak değerlendirmiştir. Bu gruba 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olan öğretmenler takip etmektedir. Bunların da % 22,6'sı kendilerini çok iyi, % 63,1'i iyi, %10,7'si orta ve % 3,6'sı yetersiz olarak nitelendirmektedir. 1-5 yıl hizmet süresine sahip olanların % 5,4'ü kendini çok iyi olarak nitelerken iyi olarak niteleyenlerin oranı bütün gruplardan yüksektir (% 69,6). Kendini en az yetkin hisseden grup ise 6-10 yıl hizmet süresine sahip olanlardır. Bu öğretmenlerin % 18,2'si kendini çok iyi, % 42,4'ü iyi, % 34,8'i orta ve % 4,5'i yetersiz hissetmektedir.

Tablo 14. Daha Önce Herhangi Bir İlköğretim 1. Kademe (1-4. Sınıflar) Öğrencisine/Öğrenci Grubuna Kur'an-I Kerim Öğretme Durumu

<i>Daha önce herhangi bir ilköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencisine/öğrenci grubuna Kur'an-ı Kerim öğrettiniz mi?</i>			
		Evet	Hayır
1-5 yıl	N	48	8
	%	85,7%	14,3%
6-10 yıl	N	52	14
	%	78,8%	21,2%
11-20 yıl	N	25	8
	%	75,8%	24,2%
21 ve üzeri	N	64	20
	%	76,2%	23,8%
Toplam	N	189	50
	%	79,1%	20,9%

Tablo 14'teki verilere göre ilköğretim öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretme konusunda en tecrübeli grup hizmet süresi 1-5 yıl olan öğretmenlerdir (% 85,7). Diğer gruplar birbirlerine yakın değerlere sahiptir. 6-10 yıl olanlar % 78,8; 11-20 yıl olanlar % 75,8; 21 ve üzeri olanlar ise % 76,2 oranında daha önce ilköğretim 1. kademe öğrencilerine Kur'an-ı Kerim dersi vermiştir. Bu durum tablo 12'deki verilerle zıtlık oluşturmaktadır. Okul öncesi öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretme konusunda en tecrübesiz gruplar 1-5 ve 6-10 yıl hizmet süresi olanlar iken ilköğretim 1. Kademe Kur'an-ı Kerim öğretme konusunda en tecrübeli gruplar bu iki gruptur. Bu durum Diyanet İşleri Başkanlığı'nın teşvikleri ile İlahiyat fakültesi mezunlarının yaz Kur'an kurslarında görev almalarına ve öğretmenlerin mezun olmadan önce özel dersler vermelerine bağlanabilir. Böylece hizmet süresinin azlığına rağmen tecrübe oranı yüksek çıkabilir.

Tablo 11'deki sonuçlarla tablo 15'teki sonuçların birbirine benzer olduğu görülmektedir. Okul öncesi çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda olduğu gibi Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda da kendini en yetkin hisseden grup 21 ve üzeri hizmet süresine sahip olan öğretmenlerdir. Bu gruptaki öğretmenlerin % 34,5'i kendilerini çok iyi, % 51,2'si iyi, % 14,3'ü orta yeterlilikte görmektedir. Bu grupta kendini yetersiz gören kimse bulunmamaktadır. İkinci sıradaki 11-20 yıl hizmet süresine sahip olan öğretmenlerin ise % 21,2'si kendilerini çok iyi, % 66,7'si iyi, % 12,1'i orta

yeterlilikte görmekte, kendisini yetersiz olarak değerlendiren bulunmamaktadır. 6-10 yıl hizmet süresi bulunanların % 18,2'si kendilerini çok iyi, % 42,4'ü iyi, % 30,3'ü orta ve % 9,1'i yetersiz görmektedir. 1-5 yıl hizmet süresi bulunanların ise % 17,9'u kendilerini çok iyi, % 57,1'i iyi, % 12,5'i orta ve % 12,5'i yetersiz olarak değerlendirmektedir.

Tablo 15. Okul Öncesi Çocuklarına Temel Dini Bilgiler (İtikat-İbadet-Ahlak-Siyer) Öğretim Metotları Konusunda Kendini Yeterli Hissetme Durumu

		<i>Okul öncesi çocuklarına Temel Dini Bilgiler (itikat-ibadet-ahlak-siyer) öğretim metotları konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?</i>			
		Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
1-5 yıl	N	10	32	7	7
	%	17,9%	57,1%	12,5%	12,5%
6-10 yıl	N	12	28	20	6
	%	18,2%	42,4%	30,3%	9,1%
11-20 yıl	N	7	22	4	0
	%	21,2%	66,7%	12,1%	,0%
21 ve üzeri	N	29	43	12	0
	%	34,5%	51,2%	14,3%	,0%
Toplam	N	58	125	43	13
	%	24,3%	52,3%	18,0%	5,4%

Tablo 12 ile tablo 16 arasındaki sonuçlar büyük oranda örtüşmektedir. En büyük değişiklik 11-20 yıl arası hizmet süresine sahip öğretmenlerin okul öncesi çocuklarına yönelik Kur'an-ı Kerim öğretim metotlarındaki % 84,8'lik tecrübelerinin aynı yaş grubuna yönelik Temel Dini Bilgiler dersi için %72,7'ye düşmesidir. Bunun dışındaki gruplarda ciddi bir artış ya da azalma söz konusu olmamıştır.

Tablo 16. Daha Önce Herhangi Bir Okul Öncesi Öğrencisine/Öğrenci Grubuna Temel Dini Bilgiler (İtikat-İbadet-Ahlak-Siyer) Eğitimi Verme Durumu

		<i>Daha önce herhangi bir okul öncesi öğrencisine/öğrenci grubuna Temel Dini Bilgiler (itikat-ibadet-ahlak-siyer) eğitimi verdiniz mi?</i>	
		Evet	Hayır
1-5 yıl	N	28	28
	%	50,0%	50,0%
6-10 yıl	N	32	34
	%	48,5%	51,5%
11-20 yıl	N	24	9
	%	72,7%	27,3%
21 ve üzeri	N	52	32
	%	61,9%	38,1%
Toplam	N	136	103
	%	56,9%	43,1%

Araştırmaya katılan öğretmenler arasında ilköğretim 1. kademe öğrencilerine yönelik Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda kendini en yetkin hisseden grup hizmet süresi 21 yıl ve üzeri olanlardır. Bu öğretmenlerin % 32,1'i kendilerini çok iyi, % 50'si iyi, % 17,9'u orta yeterlilikte görmekte, yetersiz hissedilen bulunmamaktadır. İkinci sırada 11-20 yıl hizmet süresi bulunanlar gelmektedir. Bunların da % 30,3'ü kendilerini çok iyi, % 39,4'ü iyi, % 30,3'ü orta yeterlilikte

hissetmekte, yetersiz gören bulunmamaktadır. 6-10 yıl hizmet süresi bulunan öğretmenlerin % 19,7'si kendini çok iyi, % 39,4'ü iyi, % 34,8'i orta ve % 6,1'i yetersiz hissetmektedir. 1-5 yıl hizmet süresi bulunanların ise % 12,5'i kendilerini çok iyi, % 71,4'ü iyi, % 10,7'si orta ve % 5,4'ü yetersiz olarak nitelendirmektedir. Dolayısıyla kendini iyi olarak nitelendirme bakımında en yüksek oran (% 71,4) 1-5 yıl hizmet süresine sahip öğretmenler grubuna aittir.

Tablo 17. İlköğretim 1. Kademe (1-4. Sınıflar) Öğrencilerine Temel Dini Bilgiler (İtikat-İbadet-Ahlak-Siyer) Öğretim Metotları Konusunda Kendini Yeterli Hissetme Durumu

		<i>İlköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencilerine Temel Dini Bilgiler (itikat-ibadet-ahlak-siyer) öğretim metotları konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?</i>			
		Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
1-5 yıl	N	7	40	6	3
	%	12,5%	71,4%	10,7%	5,4%
6-10 yıl	N	13	26	23	4
	%	19,7%	39,4%	34,8%	6,1%
11-20 yıl	N	10	13	10	0
	%	30,3%	39,4%	30,3%	,0%
21 ve üzeri	N	27	42	15	0
	%	32,1%	50,0%	17,9%	,0%
Toplam	N	57	121	54	7
	%	23,8%	50,6%	22,6%	2,9%

Tablo 13 ile karşılaştırıldığında genel olarak ilköğretim 1. kademe Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda kendilerini çok iyi ve orta olarak değerlendirenlerin sayısında artışın, iyi olarak değerlendirenlerin sayısında azalmanın meydana geldiği görülmektedir. Kendini çok iyi olarak değerlendirenler tablo 17'de % 6,2, orta olarak değerlendirenler % 2,5 oranında artarken iyi olarak değerlendirenlerin % 8 oranında düşmüştür. Bu sonuçlardan öğretmenlerin kendilerini ilköğretim 1. kademe seviyesinde Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler derslerine yönelik öğretim yöntemleri konusunda farklı yetkinlikte değerlendirdikleri ortaya çıkmaktadır.

Tablo 18. Daha Önce Herhangi Bir İlköğretim 1. Kademe (1-4. Sınıflar) Öğrencisine/Öğrenci Grubuna Temel Dini Bilgiler (İtikat-İbadet-Ahlak-Siyer) Eğitimi Verme Durumu

		<i>Daha önce herhangi bir İlköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencisine/öğrenci grubuna Temel Dini Bilgiler (itikat-ibadet-ahlak-siyer) eğitimi verdiniz mi?</i>	
		Evet	Hayır
1-5 yıl	N	42	14
	%	75,0%	25,0%
6-10 yıl	N	46	20
	%	69,7%	30,3%
11-20 yıl	N	22	11
	%	66,7%	33,3%
21 ve üzeri	N	62	22
	%	73,8%	26,2%
Toplam	N	172	67
	%	72,0%	28,0%

Tablo 18'den de anlaşılacağı üzere öğretmenlerden 1-5 yıl hizmet süresine sahip olanların % 75'i, 6-10 yıl

hizmet süresine sahip olanların % 69,7'si, 11-20 yıl hizmet süresine sahip olanların % 66,7'si 21 ve üzeri hizmet süresine sahip olanların % 73,8'i ilköğretim 1 kademe öğrencilerine Temel Dini Bilgiler dersi verme

tecrübesine sahiptir. Bu durum öğretmenlerin büyük oranda bu yaş grubuna ders verme tecrübesine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 19. Hizmetiçi Eğitime İhtiyaç Duyma Durumu

		<i>Kur'an kursu öğretmenlerine hangi alanlarda hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır?</i>					
		Okul öncesi çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitim verilmelidir.	Okul öncesi çocuklarına Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitim verilmelidir.	İlköğretim 1. kademe öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitim verilmelidir.	İlköğretim 1. kademe öğrencilerine Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitim verilmelidir.	Yukarıdaki alanların tümünde hizmetiçi eğitim verilmelidir.	Hizmet içi eğitime gerek yoktur.
1-5 yıl	N 4	7	5	0	36	4	
	% 7,1%	12,5%	8,9%	,0%	64,3%	7,1%	
6-10 yıl	N 7	3	4	1	45	6	
	% 10,6%	4,5%	6,1%	1,5%	68,2%	9,1%	
11-20 yıl	N 5	1	2	2	21	2	
	% 15,2%	3,0%	6,1%	6,1%	63,6%	6,1%	
21 ve üzeri	N 5	2	2	4	53	18	
	% 6,0%	2,4%	2,4%	4,8%	63,1%	21,4%	
Toplam	N 21	13	13	7	155	30	
	% 8,8%	5,4%	5,4%	2,9%	64,9%	12,6%	

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 64,9'u adı geçen tüm alanlarda hizmetiçi eğitime ihtiyaç duyduğunu ifade etmektedir. Bunlar içerisinde en yüksek oran % 68,2 ile 6-10 yıl arası hizmet süresine sahip olan öğretmenlerdir. Fakat diğer grupların oranları da buna çok yakındır. Dolayısıyla gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Az sayıda da olsa bu eğitim alanlarından yalnızca birine ihtiyaç bulunduğunu düşünenler de bulunmaktadır. Hizmetiçi eğitime ihtiyaç bulunmadığını ifade eden öğretmenler içerisinde en yoğun oran % 21,4 ile 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olanlarda görülmektedir. Bu öğretmenlerin yaklaşık beşte biri hizmetiçi eğitime ihtiyaç bulunmadığını ifade etmektedirler. Bu durum ilgili öğretmenlerin kendilerini çok yeterli gördükleri ya da kendini yenileme heyecanını kaybettikleri düşüncesini doğurmaktadır. Başkanlık uzmanlarına göre ise 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olanlar tecrübelerine güvenmekte, kendilerinden yaşça küçük personelden eğitim almak istememekte ve 20 yıl boyunca benzer seminerler almaktan dolayı bıkkınlık duymaktadırlar. Ülkemizde Yaz Kur'an kursları üzerine yapılan bir başka araştırmaya göre hizmet içi eğitimleri faydasız bulan öğretmenlerin öne sürdükleri sebepler "aynı bilgilerin tekrar edildiği", "seminer içeriğinin değişmediği", "uzman kişiler tarafından eğitim verilmediği" şeklindedir [19].

Diğer taraftan öğretmenlerin genellikle kendilerini iyi ya da çok iyi olarak nitelendirmelerine rağmen % 64,9 oranında hizmetiçi eğitime ihtiyaç olduğunu ifade etmeleri öğretmenlerin ilgili alanlarda kendilerini geliştirmek istedikleri sonucuna götürmektedir.

III.4. Mezuniyet Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Bulgular

Araştırmamıza katılan öğretmenlerden İlahiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin % 11,3'ü kendilerini çok iyi, % 51,3'ü iyi, % 29,6'sı orta ve % 7,8'i yetersiz olarak görmektedirler. Lisansüstü mezunlarının % 29'u kendilerini çok iyi, % 51,6'sı iyi, % 19,4'ü orta olarak görmektedir, yetersiz olarak gören bulunmamaktadır. Yüksek islam enstitüsü mezunu öğretmenlerin % 37,5'i kendilerini çok iyi, % 50'si iyi, % 12,5'i yetersiz olarak nitelendirirken orta olarak nitelendiren bulunmamaktadır. İmam hatip lisesi mezunlarının ise % 16,5'i kendilerini çok iyi, % 45,9'u iyi, % 29,4'ü orta ve % 8,2'si yetersiz olarak değerlendirmektedirler.

Elde edilen verilere göre kendini yeterli olarak gören (çok iyi ve iyi olarak nitelendiren) gruplar sırasıyla yüksek islam enstitüsü mezunları (% 87,5), Lisansüstü mezunları (%80,6), ilahiyat fakültesi mezunları (%62,6) ve imam hatip lisesi mezunlarıdır (%62,4). Aldıkları eğitim göz önünde bulundurulduğunda bu sıralamanın Lisansüstü mezunları, ilahiyat fakültesi mezunları, yüksek islam enstitüsü mezunları ve imam hatip lisesi mezunları şeklinde olması beklenirdi. Fakat tabloda imam hatip lisesi mezunları ile ilahiyat fakültesi mezunları arasında da % 0,2 gibi önemsiz bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu durum farklı mezuniyetlere sahip öğretmenlerin eğitimdeki gelişmelerden haberdar oldukları nisbette kendi öz algılarını oluşturduklarını göstermektedir. İmam hatip lisesi mezunları formasyon eğitimi almadıkları ve öğretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmelerden yeterince haberdar olmadıkları için tecrübelerine güvenerek kendilerini yeterli görmektedirler. İlahiyat fakültesi ve

Lisansüstü mezunları ise eğitim bilimleri alanındaki yenilik ve gelişmelerden haberdar olduklarından bu alanda eksiklik hissetmektedirler.

Tablo 20. Okul Öncesi Çocuklarına Kur'an-I Kerim Öğretim Metotları Konusunda Kendini Yeterli Hissetme Durumu

<i>Okul öncesi çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?</i>					
		Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
İlahiyat Fakültesi	N	13	59	34	9
	%	11,3%	51,3%	29,6%	7,8%
Lisansüstü	N	9	16	6	0
	%	29%	51,6%	19,4%	,0%
Yüksek İslam Enstitüsü	N	3	4	0	1
	%	37,5%	50,0%	,0%	12,5%
İmam Hatip Lisesi	N	14	39	25	7
	%	16,5%	45,9%	29,4%	8,2%
Toplam	N	39	118	65	17
	%	16,3%	49,4%	27,2%	7,1%

Tablo 21. Daha Önce Herhangi Bir Okul Öncesi Öğrencisine/Öğrenci Grubuna Kur'an-I Kerim Öğretme Durumu

<i>Daha önce herhangi bir okul öncesi öğrencisine/öğrenci grubuna Kur'an-ı Kerim öğrettiniz mi?</i>					
		Evet	Hayır		
İlahiyat Fakültesi	N	59	56		
	%	51,3%	48,7%		
Lisansüstü	N	26	5		
	%	83,9%	16,1%		
Yüksek İslam Enstitüsü	N	6	2		
	%	75,0%	25,0%		
İmam Hatip Lisesi	N	46	39		
	%	54,1%	45,9%		
Toplam	N	137	102		
	%	57,3%	42,7%		

Tablo 22. İlköğretim 1. Kademe (1-4. Sınıflar) Öğrencilerine Kur'an-I Kerim Öğretim Metotları Konusunda Kendinizi Yeterli Hissetme Durumu

<i>İlköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?</i>					
		Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
İlahiyat Fakültesi	N	19	67	27	2
	%	16,5%	58,3%	23,5%	1,7%
Lisansüstü	N	8	18	5	0
	%	25,8%	58,1%	16,1%	,0%
Yüksek İslam Enstitüsü	N	3	4	0	1
	%	37,5%	50,0%	,0%	12,5%
İmam Hatip Lisesi	N	12	51	16	6
	%	14,1%	60,0%	18,8%	7,1%
Toplam	N	42	140	48	9
	%	17,6%	58,6%	20,1%	3,8%

Tablo 23. Daha Önce Herhangi Bir İlköğretim 1. Kademe (1-4. Sınıflar) Öğrencisine/Öğrenci Grubuna Kur'an-I Kerim Öğretme Durumu

<i>Daha önce herhangi bir ilköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencisine/öğrenci grubuna Kur'an-ı Kerim öğrettiniz mi?</i>			
		Evet	Hayır
İlahiyat Fakültesi	N	88	27
	%	76,5%	23,5%
Lisansüstü	N	29	2
	%	93,5%	6,5%
Yüksek İslam Enstitüsü	N	7	1
	%	87,5%	12,5%
İmam Hatip Lisesi	N	65	20
	%	76,5%	23,5%
Toplam	N	189	50
	%	79,1%	20,9%

Tablo 24. Okul Öncesi Çocuklarına Temel Dini Bilgiler (İtikat-İbadet-Ahlak-Siyer) Öğretim Metotları Konusunda Kendini Yeterli Hissetme Durumu

<i>Okul öncesi çocuklarına Temel Dini Bilgiler (itikat-ibadet-ahlak-siyer) öğretim metotları konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?</i>					
		Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
İlahiyat Fakültesi	N	28	55	25	7
	%	24,3%	47,8%	21,7%	6,1%
Lisansüstü	N	10	17	3	1
	%	32,3%	54,8%	9,7%	3,2%
Yüksek İslam Enstitüsü	N	3	4	1	0
	%	37,5%	50,0%	12,5%	,0%
İmam Hatip Lisesi	N	17	49	14	5
	%	20,0%	57,6%	16,5%	5,9%
Toplam	N	58	125	43	13
	%	24,3%	52,3%	18,0%	5,4%

Tablo 25. Daha Önce Herhangi Bir Okul Öncesi Öğrencisine/Öğrenci Grubuna Temel Dini Bilgiler (İtikat-İbadet-Ahlak-Siyer) Eğitimi Verme Durumu

<i>Daha önce herhangi bir okul öncesi öğrencisine/öğrenci grubuna Temel Dini Bilgiler (itikat-ibadet-ahlak-siyer) eğitimi verdiniz mi?</i>			
		Evet	Hayır
İlahiyat Fakültesi	N	58	57
	%	50,4%	49,6%
Lisansüstü	N	23	8
	%	74,2%	25,8%
Yüksek İslam Enstitüsü	N	6	2
	%	75,0%	25,0%
İmam Hatip Lisesi	N	49	36
	%	57,6%	42,4%
Toplam	N	136	103
	%	56,9%	43,1%

İlahiyat fakültesi mezunlarının % 51,3'ü, Lisansüstü mezunlarının % 83,9'u, yüksek islam enstitüsü mezunlarının % 75'i, imam hatip lisesi mezunlarının % 54,1'i okul öncesi öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretme tecrübesine sahiptir. Tablo 20 ile karşılaştırıldığında kendisini iyi ve çok iyi olarak nitelendirenlerden ilahiyat fakültesi mezunlarının oranı % 62,6, Lisansüstü

mezunlarının oranı %84,2, yüksek islam enstitüsü mezunlarının oranı % 87,5, imam hatip lisesi mezunlarının oranı % 62,4'tür. Dolayısıyla ilahiyat fakültesi mezunlarının %11,3'ü, yüksek islam enstitüsü mezunlarının % 12,5'i, İmam hatip lisesi mezunlarının % 8,3'ü daha önce bir tecrübeye sahip olmadıkları halde kendileri hakkında olumlu yargıda bulunmuşlardır.

İlköğretim öğrencilerine Kur'ân-ı Kerîm öğretim metotları konusunda ilahiyat fakültesi mezunlarının % 16,5'i çok iyi, % 58,3'ü iyi, % 23,5'i orta ve %1,7'si yetersiz hissetmektedir. Lisansüstü mezunlarının % 25,8'i kendilerini çok iyi, %58,1'i iyi, % 16,1'i orta yeterlilikte değerlendirmektedir. Yüksek islam enstitüsü mezunlarının % 37,5'i kendilerini çok iyi, % 50'si iyi ve % 12,5'i yetersiz hissetmektedir. İmam hatip lisesi mezunlarının ise % 14,1'i kendilerini çok iyi, % 60'ı iyi, % 18,8'i orta ve % 7,1'i yetersiz olarak görmektedir. Dolayısıyla gruplar içerisinde kendilerini en yeterli görenler Lisansüstü mezunları (%87,9) ile yüksek islam enstitüsü mezunlarıdır(%87,5). İlahiyat fakültesi (%74,8) ve imam hatip lisesi mezunlarının (%74,1) oranları da birbirine çok yakındır. imam hatip lisesi mezunlarına ait oranların ilahiyat fakültesi mezunlarına yakın çıkması şaşırtıcıdır.

Tablo 26: İlköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencilerine Temel Dini Bilgiler (itikât-ibadet-ahlak-siyer) öğretim metotları konusunda kendini yeterli hissetme durumu

<i>İlköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencilerine Temel Dini Bilgiler (itikât-ibadet-ahlak-siyer) öğretim metotları konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?</i>					
		Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
İlahiyat	N	30	54	27	4
Fakültesi	%	26,1%	47,0%	23,5%	3,5%
Lisansüstü	N	11	16	4	0
	%	35,5%	51,6%	12,9%	,0%
Yüksek	N	2	6	0	0
İslam	%	25,0%	75,0%	,0%	,0%
Enstitüsü					
İmam	N	14	45	23	3
Hatip	%	16,5%	52,9%	27,1%	3,5%
Lisesi					
Toplam	N	57	121	54	7
	%	23,8%	50,6%	22,6%	2,9%

İlköğretim 1. kademe öğrencilerine Kur'ân-ı Kerîm öğretme konusunda en tecrübeli grup Lisansüstü mezunlarıdır(%93,5). Bunları yüksek islam enstitüsü mezunları (%87,5), ilahiyat fakültesi mezunları (%76,5), imam hatip lisesi mezunları (%76,5) ve doktora mezunları (%50) takip etmektedir. Tablo 22 ile birlikte değerlendirildiğinde oranlar arasında çok küçük farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin tecrübelerine dayanarak öz algılarını oluşturduklarını göstermektedir. Tablo 20 ve 21'de öğrencilerin okul öncesine yönelik tecrübeleri olmadığı halde kendileri hakkında olumlu yargıda bulunmaları bu yargılarını ilköğretimdeki tecrübelerine dayanarak geliştirdiklerini düşündürmektedir.

Doktora mezunlarının tamamı okul öncesi seviyesine yönelik Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda kendilerini çok iyi derecede yeterli görmektedirler. İlahiyat fakültesi mezunlarının % 24,3'ü kendilerini çok iyi, % 47,8'i iyi, % 21,7'si orta ve %6,1'i yetersiz olarak değerlendirmektedir. Lisansüstü mezunlarının % 32,3'ü kendilerini çok iyi, % 54,8'i iyi, % 9,7'ü orta ve % 3,2'si yetersiz hissetmektedir. Yüksek islam enstitüsü mezunlarının % 37,5'i kendilerini çok iyi, % 50'si iyi ve % 12,5'i orta yeterlilikte görmektedir. İmam hatip lisesi mezunlarının ise % 20'si kendilerini çok iyi, % 57,6'sı iyi, % 16,5'i orta ve % 5,9'u yetersiz olarak nitelendirmektedirler. Tablo 20 ile birlikte düşünüldüğünde genel olarak öğrencilerin okul öncesi döneme yönelik Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda (%76,6) kendilerini Kur'ân-ı Kerîm öğretim metotlarına (%65,7) göre daha iyi hissettikleri görülmektedir.

Tablo 27: Daha önce herhangi bir İlköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencisine/öğrenci grubuna Temel Dini Bilgiler (itikât-ibadet-ahlak-siyer) eğitimi verme durumu

Daha önce herhangi bir İlköğretim 1. kademe (1-4. sınıflar) öğrencisine/öğrenci grubuna Temel Dini Bilgiler (itikât-ibadet-ahlak-siyer) eğitimi verdiniz mi?

		Evet	Hayır
İlahiyat Fakültesi	N	83	32
	%	72,2%	27,8%
Lisansüstü	N	27	4
	%	87,1%	12,9%
Yüksek İslam Enstitüsü	N	7	1
	%	87,5%	12,5%
İmam Hatip Lisesi	N	55	30
	%	64,7%	35,3%
Toplam	N	172	67
	%	72,0%	28,0%

İlahiyat fakültesi mezunlarının % 50,4'ü, Lisansüstü mezunlarının % 74,2'si, yüksek islam enstitüsü mezunlarının % 75'i, imam hatip lisesi mezunlarının % 57,6'sı okul öncesi seviyesinde Temel Dini Bilgiler dersi verme tecrübelerine sahiptir. Tablo 24'e göre kendisini okul öncesine yönelik Temel Dini Bilgiler öğretim yöntemleri konusunda çok iyi ve iyi olarak nitelendiren öğrencilerin oranı ilahiyat fakültesi mezunlarında % 72,1, Lisansüstü mezunlarında % 87,1, yüksek islam enstitüsü mezunlarında % 87,5 ve imam hatip lisesi mezunlarında % 77,6'dır. Dolayısıyla ilahiyat fakültesi mezunlarının % 21,7'si, Lisansüstü mezunlarının % 12,9'u, yüksek islam enstitüsü mezunlarının % 12,5'i, imam hatip lisesi mezunlarının % 20'si herhangi bir tecrübeye sahip olmadıkları halde kendileri hakkında olumlu yargıya varmaktadırlar.

İlköğretim 1. kademe öğrencilerine yönelik Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda doktora mezunlarının % 50'si kendilerini çok iyi, % 50'si kendilerini iyi olarak değerlendirmektedir. İlahiyat

fakültesi mezunlarının % 26,1'i kendilerini çok iyi, % 47'si iyi, % 23,5'i orta ve % 3,5'i yetersiz olarak görmektedirler. Lisansüstü mezunlarının % 35,5'i kendilerini çok iyi, % 51,6'sı iyi ve % 12,9'u orta yeterlilikte hissetmektedirler. Yüksek islam enstitüsü mezunlarının % 25'i kendilerini çok iyi ve % 75'i iyi olarak nitelendirmektedir. İmam hatip lisesi mezunlarının ise % 16,5'i kendilerini çok iyi, % 52,9'u iyi, % 27,1'i orta ve % 3,5'i yetersiz olarak değerlendirmektedirler. Burada da kendini en yeterli olarak gören gruplar yüksek islam enstitüsü mezunları (%100) ve Lisansüstü mezunlarıdır (%87,1).

Doktora mezunlarının % 50'si, ilahiyat fakültesi mezunlarının % 72,2'si, Lisansüstü mezunlarının % 87,1'i, yüksek islam enstitüsü mezunlarının % 87,5'i ve imam hatip lisesi mezunlarının % 64,7'si ilköğretim 1. kademe öğrencilerine Temel Dini Bilgiler dersi verme tecrübesine sahiptir. Tablo 26 ile karşılaştırıldığında tecrübe sahibi olma ile kendisi hakkında olumlu yargıda bulunma arasında uyum bulunduğu görülmektedir. İki tablo arasında ortaya çıkan oranlar birbirine yakındır.

Tablo 28. Hizmetiçi Eğitime İhtiyaç Duyma Durumu

Kur'an kursu öğretmenlerine hangi alanlarda hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır?							
		Okul öncesi çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitim verilmelidir.	Okul öncesi çocuklarına Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitim verilmelidir.	İlköğretim 1. kademe öğrencilerine Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitim verilmelidir.	İlköğretim 1. kademe öğrencilerine Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitim verilmelidir.	Yukarıdaki alanların tümünde hizmetiçi eğitim verilmelidir.	Hizmet içi eğitime gerek yoktur.
İlahiyat Fakültesi	N 10 % 8,7%	7 6,1%	10 8,7%	3 2,6%	78 67,8%	7 6,1%	
Lisansüstü	N 1 % 3,2%	3 9,7%	1 3,2%	2 6,5%	21 67,7%	3 9,7%	
Yüksek İslam Enstitüsü	N 0 % ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	5 62,5%	3 37,5%	
İmam Hatip Lisesi	N 10 % 11,8%	3 3,5%	2 2,4%	2 2,4%	51 60,0%	17 20,0%	
Toplam	N 21 % 8,8%	13 5,4%	13 5,4%	7 2,9%	155 64,9%	30 12,6%	

Tablo 28'de belirtilen alanlardan yalnızca bir ya da ikisinde hizmet içi eğitime ihtiyaç bulunduğunu belirtenler olmasına rağmen öğretmenlerin çoğu bu alanların tümünde hizmet içi eğitime ihtiyaç olduğunu düşünmektedirler. İlahiyat fakültesi mezunlarının % 67,8'i, Lisansüstü mezunlarının % 67,7'si, yüksek islam enstitüsü mezunlarının % 62,5'i ve imam hatip lisesi mezunlarının % 60'ı tabloda ifade edilen alanların tümünde hizmet içi eğitimin gerekli olduğu kanısındadır. Hizmet içi eğitime ihtiyaç olmadığını en büyük oranla ifade eden gruplar ise yüksek islam enstitüsü mezunları (%37,5) ve imam hatip lisesi mezunlarıdır(% 20). Bu durum yüksek islam enstitüsü mezunlarının tecrübelerine güvenmelerinden ve imam hatip lisesi mezunlarının pedagojik formasyon eğitimi almamalarından kaynaklanmaktadır. Bu gruplardaki öğretmenler, pedagojik formasyona sahip olmadıkları ve eğitimdeki yeni gelişmelerden haberdar olmadıkları için tecrübelerine güvenmekte ve kendilerini yeterli görmektedirler.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamıza katılan öğretmenlerin % 42,3'ü bayan, % 57,7'si erkektir. Bu öğretmenlerin % 46,9'u

Kur'an kursu öğreticisi olarak, % 53,1'i cami görevlisi olarak görev yapmaktadır. Görev süresi 1-5 yıl olanların oranı % 23,4, 6-10 yıl olanların oranı % 27,6, 11-20 yıl olanların oranı % 13,8, 21 ve üzeri olanların oranı ise % 34,7'dir. Öğreticilerin % 0,8'i doktora, % 48,1'i ilahiyat fakültesi, % 12,1'i Lisansüstü mezunu, % 3,3'ü yüksek islam enstitüsü ve % 35,6'sı imam hatip lisesi mezunudur. Araştırmanın bulgular bölümünde yukarıda ifade edilen demografik değişkenlere göre elde edilen veriler çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Burada bazı önemli hususlara değinilecek ve önerilerde bulunulacaktır.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında öğretmenlerin okul öncesi ve ilköğretim seviyesinde kendilerini Temel Dini Bilgiler dersi öğretim yöntemleri konusunda Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemlerine nazaran daha yetkin hissettikleri görülmektedir. Dolayısıyla hizmet içi eğitimlerde bu yaş gruplarına yönelik Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemleri konusuna ayrıca yer verilmesi isabetli bir karar olacaktır.

Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin % 79,1'i ilköğretim seviyesinde Kur'an-ı Kerim öğretme tecrübesine sahiptir. Fakat bu oran okul öncesi seviyesinde % 57,3'e düşmektedir. Bu durum velilerin

çocuklarını Kur'an kurslarına çoğunlukla ilköğretim çağında göndermeye başladıklarını göstermektedir. İlköğretim 1 kademe seviyesinde din eğitimi yasal olarak ülkemizde yalnızca Diyanet İşleri Başkanlığı yapabilmektedir. MEB'e bağlı okullarda seçmeli Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in (sav) Hayatı, Temel Dini Bilgiler ve zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri en erken dördüncü sınıfta başlamaktadır. Bu durum Diyanet İşleri Başkanlığının sorumluluğunu artırmaktadır. Başkanlık gerek ders müfredatının geliştirilmesi ve kitapların yazımında gerekse öğreticilere okul öncesi ve ilköğretim çağı çocuklarına eğitim verebilecek bir formasyonun kazandırılmasında çok titiz davranmalıdır. Ayrıca gerekli hazırlıklar tamamlandıktan sonra veliler okul öncesinden itibaren çocuklarını Kur'an kurslarına gönderme konusunda teşvik edilmelidir.

Elde edilen verilere göre öğreticilerin % 8,8'i okul öncesi çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda, % 5,4'ü okul öncesi çocuklarına yönelik Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda, % 5,4'ü ilköğretim 1. kademe öğrencilerine yönelik Kur'an-ı Kerim öğretim metotları konusunda, % 2,9'u ilköğretim 1. Kademeye yönelik Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda, % 64,9'u bu alanların tümünde hizmetiçi eğitim verilmesi gerektiğini düşünürken % 12,6'sı bu alanların hiçbirinde hizmetiçi eğitime gerek olmadığını ifade etmiştir.

Öğreticiler yukarıdaki alanlarda kendilerini yaklaşık % 75 oranında çok iyi ya da iyi olarak nitelendirdikleri halde bu alanların tümünde hizmetiçi eğitime ihtiyaç olduğunu ifade etmeleri öğreticilerin kendilerini geliştirmek istediklerini göstermektedir. Değişkenlere göre hizmetiçi eğitime ihtiyaç olmadığını belirtenler içerisinde en yüksek oran hizmetiçi eğitime 21 ve üzeri olanlar, erkekler, cami görevlileri ve yüksek islam enstitüsü mezunlarına aittir. Öğreticilerin hizmetiçi eğitime ihtiyaç yoktur seçeneğini işaretlemeleri hizmetiçi eğitime ihtiyaçları bulunmamasından değil bu eğitime ihtiyaçları bulunduğunun farkında olmadıklarındandır. Dolayısıyla öncelikle bu öğreticilerin eğitim bilimlerindeki gelişmelerden haberdar edilmeleri ve verimli bir hizmetiçi eğitime alınmaları gerekmektedir.

Ülkemizde Kur'an kursları üzerine yapılan çeşitli araştırmalarda öğreticilerin hizmetiçi eğitim seminerlerini %75-80 oranında faydalı buldukları ortaya çıkmıştır. Fakat aynı araştırmalarda seminerleri faydasız gören öğreticiler bunun sebebinin aynı konuların tekrar edilmesi ve uzman kişiler tarafından seminer verilmemesi olduğunu ifade etmişlerdir [20]. Bu nedenle hizmetiçi eğitimlerin daha faydalı olabilmesi için iyi bir planlama yapıp öğreticilerin aynı seminerleri tekrar almasının önüne geçilmesi, uzman eğitimciler tarafından eğitimlerin verilmesi gerekmektedir. Ayrıca konuya göre bazı seminerlerin alan uygulayıcıları ve başkanlık uzmanlarınca verilmesi de faydalı olabilir.

Eğitimlerinin verimliliğini olumsuz yönde etkileyen unsurlardan biri de sürenin yetersiz olmasıdır. Bu nedenle hizmetiçi eğitimler zenginleştirilmiş içeriği ile 3-7 günlük programlar yerine daha uzun süreli programlar halinde sunulmalı ve eğitim sonucunda sertifika verilmelidir.

Kur'an kursları üzerine yapılan bir araştırmada öğreticilerin en çok eksiklik hissettikleri konunun pedagojik formasyon (% 42,4) olduğunu ifade etmişlerdir [21]. Başka bir çalışmada ise öğreticiler, hizmetiçi eğitim seminerlerinde en çok iletişim-beşeri ilişkiler (%22,2), çocuk ve erken psikolojisi (% 18,3), öğretim yöntemleri ve Kur'an öğretim teknikleri (%14,3), ders işleniş örnekleri (%9,4), materyal geliştirme, etkinlik hazırlama, araç gereç kullanımı (%7,4) konularına yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir [20]. Öğreticilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yukarıda ifade edilen alanları da içine alacak bir seminer programı hazırlanması önemlidir.

Okul öncesi ve ilköğretim çağı din eğitimi açısından çok önemli bir dönemdir. Bu dönemde yapılacak eğitimin pedagojik esaslara uygun olarak yapılması gerekmektedir. Kur'an kursu öğreticileri ise bu yaş dönemine eğitim verebilecek pedagojik formasyona sahip değildir. Bu nedenle okul öncesi ve ilköğretim seviyesinde eğitim verecek personele yönelik hizmetiçi eğitim konusunda daha hassas davranılmalıdır. Bu eğitimler okul öncesi ve ilköğretimde uzmanlaşmış din eğitimcileri, okul öncesi eğitim uzmanları ve pedagoglar tarafından verilmelidir. Bu eğitimleri tüm öğreticilerin alması ilke olarak benimsenmeli fakat seminerlere katılmamış personele okul öncesi ve ilköğretim 1. kademe seviyesinde ders verdirilmemelidir.

Hizmetiçi eğitimlere bire bir katılma imkanı bulamayan öğreticiler için seminerler görüntülü olarak kaydedilmeli ve başkanlığın sitesinde yayınlanmalıdır. Böylece eğitimlere birinci elden ulaşma imkanı sağlanmalıdır.

Diyanet işleri başkanlığı tarafından okul öncesi ve ilköğretim çağına yönelik geliştirilen program ve kitapların nasıl kullanılacağı hakkında seminerler başkanlık uzmanlarınca verilmelidir. Ayrıca bu kitaplarda yer alan etkinliklerin örnek uygulamaları da görüntülü olarak kaydedilip diyanet tv ve başkanlığın web sitesi vasıtasıyla yayınlanmalıdır.

Kur'an kurslarının fiziksel şartlarının okul öncesi eğitime elverişsiz oluşu da önemli bir sorundur. Sıra, masa, lavabo ve tuvaletlerin boyu, serbest etkinliklerde kullanılabilir oyuncakların bulunmaması büyük bir problemdir. Bu problemin çözümü için başkanlık konunun uzmanları ile görüşüp detaylı bir şekilde okul öncesi sınıf dizaynını tespit etmeli ve uygun sınıfları temin etmeye çalışmalıdır. Fakat bu sınıfları kısa sürede ülke çapında temin etmek mümkün değildir. Başkanlığın kendi sınıflarını temin edeceği zaman kadar en uygun yol

yaz döneminde kullanılmayan ilköğretim okulları bünyesindeki ana sınıflarını kullanmaktadır. Başkanlık milli eğitim bakanlığı ile bir protokol imzalayarak yaz döneminde ilköğretim okulları bünyesindeki ana sınıflarını kullanmalıdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] Mehmet Korkmaz, "Kur'an Kurslarında Din Eğitimi", Recai Doğan, Remziye Ege (Ed.), **Din Eğitimi El Kitabı** içinde (339-367), Grafiker Yayınları, Ankara 2012, s. 340
- [2] Ahmet Çelebi, **İslam'da Eğitim Öğretim Tarihi**, çev. A. Yardım, İstanbul 1983, s. 59.
- [3] Muhammed Hamidullah, **İslam Peygamberi**, çev. Mehmet Yazgan, İstanbul 2004, s. 140.
- [4] Cahit Baltacı, "Türk Eğitim Sisteminde Kur'an Kurslarının Yeri", **Kur'an Kurslarında Eğitim Öğretim ve Verimlilik Sempozyumu**, Ensar Neşriyat, İstanbul 2000, s. 16.
- [5] Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi**, Kültür Koleji Yayınları, İstanbul 1994, ss. 72, 140, 197.
- [6] Halis Ayhan, **Türkiye'de Din Eğitimi**, İFAV Yayınları, İstanbul 1999, s. 474.
- [7] Fahri Kayadibi, "Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Yaygın Din Eğitiminde Yeri ve Fonksiyonu", **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, S. 8, İstanbul 2001, s. 49.
- [8] Ahmet Koç, "Kur'an Kurslarında Din Eğitimi", Mustafa Köylü, Nurullah Altaş (Ed.), **Din Eğitimi** içinde, (297-318), Gündüz Yayıncılık, Ankara 2012, s. 301.
- [9] Mehmet Faruk Bayraktar, "Kur'an Kurslarının Sorunları ve Gelecekle İlgili Bazı Düşünceler", **Yaygın Din Eğitiminin Sorunları Sempozyumu**, İBAV Yayınları, Kayseri 2003, s.200.
- [10] Mustafa Büyükdiñç, Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu Temel Eğitim Sonrası Kur'an Kurslarında Eğitim ve Öğretim, (Sakarya Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya 2001.s. 33.
- [11] Uzun Süreli Kur'an Kursları, <http://www.diyaret.gov.tr/turkish/dinegitimi/din-egitimi-dairesi-baskanligi---icerik-uzun-sureli-kur-an-kurslari-131.aspx> erişim: 15.12.2012.
- [12] DİB, Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı, Ankara 2005.
- [13] DİB, İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursları Öğretim Programı, Ankara 2012.
- [14] DİB Yayın Din Eğitimi Portalı, <http://egitimportali.diyaret.gov.tr/>, Erişim: 26.12.2012
- [15] Niyazi Karasar, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayınları, Ankara 2007, s. 77
- [16] İstanbul Müftülüğü, İstanbul Genel Personel Sayısı, <http://www.istanbulmuftulugu.gov.tr/birimler/insan-kaynaklari/1575-istanbul-geneli-personel-sayisi.html>, Erişim: 16.12.2012.
- [17] İrfan Başkurt, **Din Eğitimi Açısından Kur'an Öğretimi ve Yaz Kur'an Kursları**, DEM Yayınları, İstanbul 2007, s. 133.

- [18] Mehmet Korkmaz, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlilikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri, (Erciyes Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kayseri, 2009, s. 128
- [19] Şuayip Özdemir, Rahime Kavak, "Öğretici Görüşlerine Göre Yaz Kur'an Kursları (Elazığ Örneği)", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. IV, S. 18, Yaz 2011, s. 303
- [20] Ahmet Koç, "Yaz Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma", **Diyanet İlimi Dergi**, C 47, S.2, s. 31; Recep Demir, Yaz Kur'an Kurslarında Kur'an Öğretimi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2010, s. 67.; Mehmet Korkmaz, age, s. 75-79.; Adem Ünsal, Yaz Kur'an Kurslarında Din Eğitim ve Öğretimi, (Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2009, s. 43.
- [21] Ahmet Koç, **Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik**, İlahiyat Yayınları, Ankara 2005, s. 146

Bilal Yorulmaz

bilal.yorulmaz@marmara.edu.tr

Bilal Yorulmaz was born in Kayseri in 1981. He graduated Marmara University Faculty of Theology. He got his master degree in 2003 and Phd in 2010 from the Department of Religious Education of the Institute of Social Sciences at Marmara University. He studied at Southern Methodist University in USA as a visiting scholar. He is interested in Film and Religion, Educational Technologies and Material Design, Religious Education.